

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tadeja Kokalj

Pravna ureditev zunajzakonske skupnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tadeja Kokalj

Mentorica: doc. dr. Barbara Rajgelj

Pravna ureditev zunajzakonske skupnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Hvala,

doc. dr. Barbari Rajgelj za pomoč in mentorstvo,

staršem, prijateljem in Sašu za vso podporo med študijem.

Pravna ureditev zunajzakonske skupnosti

Razni statistični podatki kažejo, da se vedno več partnerjev odloči za življenje v zunajzakonski skupnosti, medtem ko se za sklenitev zakonske zveze odloči bistveno manj parov kot pred leti. Zato me bo v diplomski nalogi zanimala pravna ureditev neformalne življenjske skupnosti zunajzakonskih partnerjev, kakšne so pravne posledice za razmerje med partnerjema, primerjala jo bom z zakonsko zvezo, istospolno partnersko skupnostjo in z ureditvijo v nekaterih drugih evropskih državah ter preverila, če bi bila registracija zunajzakonske skupnosti prava rešitev, ki bi odpravila nejasnosti in pomanjkljivosti sedanje ureditve, ki je v veljavi že 36 let in jo ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR, Ur. l. RS 69/2004). Pogledala bom najpogostejše razloge oz. domnevne prednosti življenja izven zakonske zveze ter njene slabosti oz. težave, ki se lahko pojavijo v takšni življenjski skupnosti. Zanimal pa me bo tudi razvoj zunajzakonske skupnosti in njen položaj v družbi pred letom 1976. Diplomsko nalogo bom zaključila z napovedjo trendov in bodočim razvojem instituta zunajzakonske skupnosti.

Ključne besede: zunajzakonska skupnost, zakonska skupnost, družina, istospolna partnerska skupnost.

Legislative Regulation of Extramarital Unions

Various statistical data indicates that an increasing number of partners are opting for extramarital unions, while the number of couples preferring to wed has dropped significantly over the last few years. Therefore, my thesis paper is concerned with the legislative regulation of the informal cohabitative union of extramarital partners as well as the legal ramifications of such a relationship also comparing it to traditional marriage, same sex-civil partnerships and to the regulations in various European countries. Additionally, I will also investigate the validity of the registration of extramarital unions that would eliminate the ambiguities and shortcomings of the current regime in effect for the last 36 years governed by the Marriage and Family Relations Act (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR, Ur. l. RS 69/2004)). I will also investigate the most common reasons and supposed advantages of an extramarital relationship, its weaknesses, or rather, difficulties, which may appear in such a cohabitation. I am also interested in the development of the extramarital union and its position in society before 1976. I will conclude my thesis paper by predicting future trends and the future development of the institution of the extramarital union.

Key words: extramarital union, cohabitation, family, same-sex civil partnership.

KAZALO

1 UVOD	6
1.1 CILJ IN NAMEN RAZISKOVANJA	7
1.2 HIPOTEZA IN RAZISKOVLNO VPRAŠANJE	8
1.3 STRUKTURA	8
1.4 METODOLOGIJA	9
2 DEFINICIJA POJMOV	10
2.1 DRUŽINA	10
2.2 ZAKONSKA ZVEZA	11
2.3 ZUNAJZAKONSKA SKUPNOST	12
2.3.1 Namen	12
2.3.2 Čas trajanja	13
2.4 REGISTRIRANA ISTOSPOLNA PARTNERSKA SKUPNOST	14
3 DRUŽBENI, KULTURNI IN POLITIČNI KONTEKST	16
3.1 JAVNE DEBATE	16
3.2 STATISTIČNI KAZALCI	18
4 RAZVOJ INSTITUTA ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI	21
4.1 RAZVOJ DO LETA 1976	21
4.2. TRENUTNA UREDITEV	23
4.3 PADLI PREDLOG DRUŽINSKEGA ZAKONIKA (DZ)	26
5 PRIMERJAVA PRAVNIH POSLEDIC ZAKONSKE ZVEZE IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI	27
5.1 PREDNOSTI IN DOMNEVNE PREDNOSTI	27
5.2 SLABOSTI	28
5.3 REGISTRACIJA KOT REŠITEV DILEM?	29
6 PRIMERJALNOPRAVNA ANALIZA	32
6.1 DRŽAVE, KI SO BOLJ NAKLONJENE ZUNAJZAKONSKI SKUPNOSTI	32
6.2 DRŽAVE, KI SO MANJ ALI PA NISO NAKLONJENE ZUNAJZAKONSKI SKUPNOSTI	33
7 NAPOVED TRENDOV	34
8 ZAKLJUČEK	35
9 LITERATURA	37

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Osnovni podatki o sklenitvah zakonskih zvez.....18

Tabela 3.2: Število zunajzakonskih skupnosti.....19

1 UVOD

Človek se že od nekdaj združuje in povezuje v razne oblike skupnosti, da se v njem lahko uresničuje z biološko strukturo dani potenciali. Tako je bila družina v zgodovini uporabno sredstvo za sprejemanje in dajanje medsebojne človeške pomoči, ki je pred dvigom življenjskega standarda in uvedbo države blaginje zagotavljala prepotrebno pomoč večini ljudi. Pred industrializacijo je bila namreč večina ljudi kmetov, ki je bila odvisna od zemlje in lastnega pridelka. Zato so družine s svojim delom predstavljale ekonomske enote za proizvodnjo hrane, ki je bila za preživetje ključnega pomena (Moore 1995, 19).

V diplomskem delu me bodo zanimale prav te, skupnosti v ožjem pomenu – male skupnosti. Te se med drugim formirajo tudi ob nastanku zunajzakonske skupnosti, zakonske zveze oz. družine. Takšne skupnosti so relativno tesno, trajneje in trdneje povezane skupine. Zanje je značilno, da se v njih prepletajo tesni medosebni odnosi. Temeljijo na tem, da posamezniki drug drugega sprejemajo kot osebe v celovitem pomenu besede. »Medsebojni odnos v takem primeru zajema več kot le niz posameznih interesov, naravnani je k celotni osebi« (Bahovec 2005, 15). Odnos izhaja iz nagibov celovitega srečanja z drugim in skupnega so-uresničevanja (Bahovec 2005, 7–15).

Zunajzakonska skupnost je novejša oblika življenjske skupnosti dveh partnerjev v primerjavi z zakonsko zvezo. Zato bo zanimivo raziskovati podobnosti in razlike med tradicijo sklenitve zakonske zveze in modernega načina življenja v zunajzakonski skupnosti, če kakšne razlike med njima danes sploh še obstajajo.

1.1 CILJ IN NAMEN RAZISKOVANJA

Namen diplomskega raziskovanja je razložiti in opredeliti zunajzakonsko skupnost v odnosu do zakonske zveze, pregledati njeno pravno ureditev tako doma kot v nekaterih drugih evropskih državah in jo z njimi primerjati. Z nalogo prav tako želim analizirati zgodovinski razvoj ter družbeni, politični in kulturni kontekst zunajzakonske skupnosti. Temeljni cilj naloge je skušati napovedati trende za nadaljnji razvoj zunajzakonske skupnosti, kako bi bilo mogoče pravno ureditev dopolniti in spremeniti, če sploh itd.

1.2 HIPOTEZA IN RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

HIPOTEZA:

Zaradi naraščajočega trenda zunajzakonskih skupnosti in številnih pravnih dilem, povezanih z njimi, zakonodaja mora slediti družbenim spremembam, ki se odražajo v partnerskem in družinskem življenju.

RAZISKOVALNO VPRAŠANJE:

V diplomski nalogi bom odgovorila na vprašanje, kako pravna pravila definirajo zunajzakonsko skupnost, kakšne pravne posledice ima za razmerje med partnerjema, kakšen je v zunajzakonski skupnosti položaj otrok ter kakšne so pravne posledice zunajzakonske skupnosti na področjih izven družinskega prava (na primer na področju prava socialne varnosti, kazenskem, obligacijskem, davčnem pravu ter v različnih pravnih postopkih). Poleg tega me bo zanimalo katere prednosti in slabosti prinaša partnerjema, od česar je odvisen tudi odgovor na vprašanje, zakaj se za življenje zunaj formalizirane zakonske zveze odloča vedno več partnerjev. Pozornost bom namenila tudi vprašanju, ali je registracija zunajzakonske skupnosti primeren način za odpravo določenih pomanjkljivosti instituta.

1.3 STRUKTURA

Diplomsko nalogo sestavljajo trije bistveni deli – uvod, jedro in zaključek. V uvod se bom posvetila kratki predstavitvi vsebine in ključnih pojmov diplomske naloge, v jedrnem delu bom predstavila celotno vsebino diplomske naloge in v zaključnem delu se bom ukvarjala z napovedjo trendov in bodočim razvojem ter s tem poskusila raziskati in preveriti hipoteze in raziskovalna vprašanja.

V **prvem poglavju** bom predstavila glavne pojme: družina, zakonska zveze, zunajzakonska skupnost in registrirana istospolna partnerska skupnost. Na kratko bom opisala njihove glavne značilnosti in medsebojen položaj.

V **drugem poglavju** me bodo zanimale politične, kulturne in družbene okoliščine in pogledi predvsem na zunajzakonsko skupnost in njeno ureditev v odnosu do zakonske zveze.

V **tretjem poglavju** se bom ukvarjala z razvojem zunajzakonske skupnosti pred letom 1976 in pa trenutna ureditev. Predstavila pa bom tudi predlog družinskega zakonika, ki je sicer letos v začetku leta padel na referendumu, vendar se mi ga zdi smiselno omeniti.

V **četrtem poglavju** bom primerjala pravne posledice zakonske zveze in zunajzakonske skupnosti, iskala in preverila bom prednosti in slabosti ene in druge. Dotaknila se bom tudi registracije in soočila argumente za in proti ter preverila, če bi bila to prava rešitev dilem.

Ker zunajzakonska skupnost v vseh pravnih sistemih ni enako urejena, bom v **petem poglavju** poskušala ugotoviti, katere države so temu institutu družinskega prava bolj naklonjene in katere manj, zakaj je tako, ter kakšne posledice ima to na vsakdanje življenje partnerjev in otrok tovrstnih družin. Primerjala bom zakonodajo na področju zunajzakonske skupnosti Francije in Nemčije, omenjene pa bodo tudi nekatere druge evropske države. S tem bom dobila boljšo predstavo o našem sistemu.

V **zaključnem delu** bom na podlagi zgodovinskega razvoja, pravne ureditve, statistike in trenutnega družbenega konteksta skušala odgovoriti na raziskovalna vprašanja ter napovedati bodoči razvoj instituta zunajzakonske skupnosti, kar je temeljni cilj naloge. Na podlagi pridobljenega znanja pa bi me v nadaljevanju zelo zanimalo kako stvari potekajo v praksi, ko pride do raznih zapletov, kako se rešijo takšni primeri oz. kako bi se rešili določeni primeri v drugem pravnem sistemu itd. Zanimal bi me en sam določen primer. Zanimala bi me študija tega primera.

1.4 METODOLOGIJA

V diplomski nalogi bom uporabila več metod, nekatere se bodo pojavljale samo v enem poglavju, nekatere pa v več poglavjih:

- Analizo primarnih in sekundarnih virov bom uporabila največkrat, v skoraj vseh poglavjih. Diplomaska naloga bo namreč temeljila na branju knjig, znanstvenih člankov, statistike, s pomočjo katerih bom prišla do odgovorov na raziskovalna vprašanja in do uspešne napovedi trendov.

- Opisna metoda bo prav tako uporabljena večkrat, s pomočjo katere bom opisala pravno ureditev zunajzakonske skupnosti in le na nekaterih delih zakonske zveze, ter predlagano ureditev.
- Zgodovinsko-razvojno metodo bom uporabila v uvodnih poglavjih, saj bom s pomočjo te metode opisala nastanek instituta zunajzakonske skupnosti in spremljala njegov razvoj do danes, prav tako jo bom primerjala z razvojem zakonske zveze ter iskala njegove prednosti in slabosti.
- Primerjalnopravno analizo bom uporabila za primerjavo ureditve zunajzakonske skupnosti med drugimi evropskimi državami in Slovenijo.

2 DEFINICIJA POJMOV

2.1 DRUŽINA

Naše veljavno družinsko pravo družinodefinitira kot življenjsko skupnost staršev in otrok, ki zaradi koristi otrok uživa posebno varstvo (ZZZDR 1976, 2. člen). Malce širše je biladružina definirana po zavrnjenem Družinskem zakoniku (DZ), in sicer kot življenjska skupnost otroka z enim ali obema od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice (DZ 2011, 2. člen). Da lahko govorimo o družini, je torej nujno potreben obstoj otroka. Za pojem družine pa ni potrebno, da gre za življenjsko skupnost z obema staršema, dovolj je že, da otrok živi z enim roditeljem oz. posvojiteljem, skratka z eno odraslo osebo, ki zanj skrbi in ima do otroka po zakonu obveznosti in pravice (Zupančič 1993, 34). Znotraj te definicije pa obstaja več različnih oblik družine. Za družino se štejejo tudi nekatere skupnosti, v katerih živi otrok z osebo, ki ni njegov roditelj ali posvojitelj pod pogojem, da v skupnosti vlada individualen trajen odnos skrbi odrasle osebe za otroka in da je ta skupnost prav tako pravno blizu družinski skupnosti staršev in otrok. Zato po našem pravu za družino štejemo še:

1. rejenca z rejnikom,
2. življenjsko skupnost skrbnika z mladoletnim varovancem (Zupančič 1993, 33).

Družinska politika in zakonodaja v Sloveniji si prizadevata in temeljita na vključevanju celotne populacije oz. sta usmerjeni k vsem družinam, kar izvira iz dejstva, da družba posebej varuje mladoletnike. Tako upoštevata pluralnost družinskih oblik in različnih potreb, spoštujeta avtonomnost družine in individualnost njenih posameznih članov, ščitita otrokove pravice v družini in družbi ter dajeta prednostno mesto kakovosti življenja otrok, zagotavljata enake možnosti obeh spolov, vzpostavljata raznovrstne oblike storitev in omogoča, da družine izbirajo med različnimi možnostmi, temeljita na delnem prispevku družbe k stroškom za vzdrževanje otrok in na dodatnem varstvu družin v specifičnih situacijah in stanjih ter na celostnem, integralnem pristopu (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve 2012).

2.2 ZAKONSKA ZVEZA

Naše pravo definicijo zakonske zveze opredeljuje v 3. členu ZZZDR¹, ki se glasi: »Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene« (ZZZDR 1976, 3. člen, 1. odstavek). Iz tega izhaja, da je zakonska zveza kompleksna skupnost, v kateri moški in ženska v medsebojnem odnosu zadovoljujeta svoje različne potrebe (čustvene, spolne, ekonomske, biološke itd.) (Zupančič 1993, 42). S tem je mišljena samo tista življenjska skupnost moža in žene, ki je bi sklenjena v obliki in pod pogoji, ki jih določa zakon, saj je zakonska zveza družbena in pravna ustanova. Za veljavno sklenitev sta torej potrebni polnoletni osebi različnega spola, ki pred pristojnim organom na način, ki ga določa zakon, izjavljata svoje soglasje, da želita skleniti zakonsko zvezo (Zupančič 1993, 43). Drugi odstavek istega člena pa pomen zakonske zveze pripisuje zasnovanju družine, kar je družbeni pomen te zveze. Zato je tu, pri tem odstavku, potrebno poudariti, da sama zakonska zveza še ni družina, je samo najpogostejši temelj družine. Družino ustvarja otrok in brez otroka, ni družine (Zupančič 1993, 34). Temeljiti mora na svobodni odločitvi skleniti zakonsko zvezo, na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, razumevanju, zaupanju in medsebojni pomoči (ZZZDR 1976, 13. člen). »V zakonski zvezi sta zakonca enakopravna« (ZZZDR 1976, 14. člen), kar velja za osebna in tudi premoženjska razmerja. Zato zakonska zveza ni ovira za razvoj osebnosti vsakega zakonca, saj v vseh zadevah, ki se nanašajo na skupnost, odločata

---

¹ Ur. l. RS 69/2004

zakonca enakopravno, vendar v lastnih zadevah odloča vsak sam (Zupančič 1993, 42). Torej, zakonska zveza je, v nasprotju z zunajzakonsko skupnostjo, formalna zveza, ki se sklene pred pristojnim državnim organom, zato je njen nastanek natančno določljiv in dokazljiv.

2.3 ZUNAJZAKONSKA SKUPNOST

Obstaja več definicij zunajzakonske skupnosti – ni ene, univerzalne definicije, ki bi jo uporabljale vse države. Že poimenovanje takšne skupnosti ni enotno, v nekaterih državah je to drugačno - na primer na Norveškem jo imenujejo gospodinjska skupnost. Glede časa trajanja zunajzakonske skupnosti in pravnih posledic, ki izhajajo iz nje, kot bomo videli v nadaljevanju, pa so še manj enotne.

2.3.1 Namen

Osnovni namen pravne ureditve zunajzakonske skupnosti naj bi slonel na paternalistični zaščiti šibkejšega partnerja pred izkoriščanjem drugega. »Pozitivna normativna ureditev pa s popolnim približevanjem zunajzakonske skupnosti zakonski zvezi kaže, da je imel zakonodajalec namen ustvariti nov institucionalni okvir skupnosti moškega in ženske poleg zakonske zveze« (Zupančič 1993, 86). To pa vsiljuje pravo partnerjema, ki nista sklenila zakonske zveze in s tem omejuje njuno svobodo glede odločitve o ureditvi njune skupnosti. Kar je razlog, da se nekatere, predvsem evropske zakonodaje niso odločile za reguliranje zunajzakonske skupnosti. V Latinski Ameriki pa so zunajzakonsko skupnost v največji meri izenačili z zakonsko skupnostjo predvsem zato, da popravijo še posebej težak položaj žensk in otrok, s tem ko moškim partnerjem naložijo enake dolžnosti do žensk in skupnih otrok, kot jih imajo zakonci. Pri nas nismo bili prisiljeni uveljaviti rešitve, ki tako zelo približuje zunajzakonsko skupnost zakonski zvezi, zaradi takšnih pravnopolitičnih potreb (Zupančič 1993, 86–87). Skratka:

Pri nas je tradicija izenačitve pravic partnerjev, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, s temi iz zakonske zveze zelo dolga, že od sprejetja ZZZDR leta 1976. Zakonodajalec je tako rešitev takrat sprejel, ker je hotel zaščititi šibkejšega partnerja, ta namen je še danes na mestu. Mnogi drugi področni zakoni so povzemali rešitev iz ZZZDR: pri nas sta tako zunajzakonska partnerja izenačena z zakonci tudi po zakonih o dedovanju, o

zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, o dohodnini in še nekaterih drugih (Hočevnar 2012).

2.3.2 Čas trajanja

Naše pravo na primer zunajzakonsko skupnost izenačuje z zakonsko zvezo, ko jo definira kot »dalj časa trajajočo« življenjsko skupnost ženske in moškega, ki nista sklenila zakonske zveze, vendar pa ni razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna, glede pravnih posledic, ki se nanašajo na razmerje med partnerjema (ZZZDR 1976, 12. člen, prvi odstavek). V slovenski zakonodaji tako čas trajanja ni natančno določen, zato mora pristojno sodišče v vsakem primeru posebej presojati, ali je ta pogoj izpolnjen.

Dolžina trajanja v družinskih predpisih namenoma ni določena, in sicer zaradi različnosti odnosov v skupnostih in njihove intenzivnosti. Nekateri novejši predpisi z drugih pravnih področij za nastop pravnih posledic na svojem področju vendarle zahtevajo, da skupnost traja določen čas, pač zato, da bi preprečili težave v zvezi z ugotavljanjem trajanja. Tako na primer zakon o socialnem varstvu zahteva eno leto, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pa tri leta trajanja življenjske skupnosti (Zupančič in Žnidaršič Skubic 2011).

Hrvaška zakonodaja pa pozna natančnejšo definicijo zunajzakonske skupnosti glede njenega trajanja. Po njihovem pravu naj bi življenjska skupnost neporočene ženske in neporočenega moškega trajala najmanj tri leta – doba je lahko krajša v primeru, da se v takšni skupnosti rodi otrok. S tem je zakonodajalec želel zagotoviti enotno sodno prakso in s tem tudi enako pravno varstvo partnerjev². Podobna ureditev glede časa trajanja velja tudi na Norveškem, kjer pravna ureditev zahteva najmanj dve leti trajanja t.i. gospodinjskih skupnosti. Na Švedskem so se oblikovale določene domneve, ki dokazujejo obstoj zunajzakonske skupnosti. Skupno stalno prebivališče dokazuje, da partnerja dejansko živita v istem domu in da njuno razmerje ni začasno, ampak trajno. Skupni otrok pa pomeni, da njuno razmerje v celoti izpolnjuje pogoj podobnosti z zakonsko zvezo (Žnidaršič Skubic 2007, 201–205).

---

² Pred tem je bila hrvaška ureditev podobna slovenski – šlo je za dalj časa trajajočo življenjsko skupnost.

Iz teh in tudi drugih primerov lahko razberemo, da so za obstoj zunajzakonske skupnosti predvsem potrebni: čas, skupen otrok, skupno gospodinjstvo oz. prebivališče, osebi različnega spola³. Od naštetih je najbolj sporen oz. problematičen čas trajanja zunajzakonske skupnosti, ker je težko dokazljiv in določljiv. Zakon ali pa sodna praksa pa ga zahtevata, da se priznajo učinki takšne zveze. Kot je na kratko predstavljeno zgoraj, se vsaka država samostojno odloča kako bo (časovno) definirala obstoj zunajzakonske zveze, skupno vsem pa je, da se morajo v takšni zvezi razviti zunanji znaki življenjske skupnosti (da tudi okolica zvezo prepozna kot podobno zakonski zvezi) ter, da dolžina razmerja na nek način kaže na stabilnost zveze. »V Angliji so na podlagi empiričnih raziskav ugotovili, da največ neformalnih življenjskih skupnosti razpade v obdobju prvih dveh let njihovega trajanja. To naj bi navajalo na sklepanje, da so življenjske skupnosti partnerjev, ki trajajo več kot dve leti, trdnejše« (Žnidaršič Skubic 2007, 214–215).

2.4 REGISTRIRANA ISTOSPOLNA PARTNERSKA SKUPNOST

Slovenija je bila zelo dolgo med redkimi evropskimi državami, ki istospolnih partnerskih skupnosti niso urejale. Priprave na zakonsko ureditev razmerij istospolnih partnerskih skupnosti so v okviru delovne skupine Ministrstva za delo, družino in socialne zadevesicer potekale od leta 1997, proces usklajevanja pa se je zaključil leta 2005 s sprejemom Zakona o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti⁴ (ZRIPS), veljati je začel 23. julija 2005, uporabljati pa se je začel šele leto kasneje in ureja razmerja, določa pogoje, postopek ter pravne posledice registracije dveh odraslih oseb istega spola (Zupančič in Novak 2008, 189–190). S tem zakonom jeregistrirana istospolna partnerska skupnost urejena skupnost dveh žensk ali dveh moških, ki pred pristojnim organom registrirata svojo skupnost na način, določen z zakonom (ZRIPS 2005, 2. člen). Slovenski zakonodajalec tako istospolnim

---

³ Ta značilnost za obstoj zunajzakonske skupnosti v nekaterih državah ni potrebna. Sem se lahko uvrščajo tudi homoseksualni pari (npr. Švedska, Nizozemska) ali življenjske skupnosti oseb istega in različnega spola, ki niso v medsebojnem seksualnem partnerskem razmerju (Žnidaršič Skubic 2007, 211).

⁴ Ur. l. RS 65/2005

partnerjem ni omogočil sklenitve zakonske zveze, ker je izhajal iz dejstva, da je istospolna partnerska skupnost posebna življenjska skupnost dveh odraslih oseb, ki jo je zaradi specifičnosti razmerja potrebno urediti s posebnim zakonom. Temu je prilagodil tudi obseg pravic in dolžnosti, tako da istospolni partnerji zaradi njihove različnosti od partnerjev različnega spola ne morejo imeti enakih pravic kot zakonci, kar je v nasprotju od zahteve Evropske unije, po kateri naj bi imeli istospolni partnerji vse pravice, kot jih imajo zakonski partnerji različnega spola (Zupančič in Novak 2008, 244). Za registracijo istospolne partnerske skupnosti veljajo enaki pogoji kot pri sklenitvi zakonske zveze, prav tako je pomembno, da se morata istospolna partnerja medsebojno spoštovati, si zaupati in si medsebojno pomagati (ZRIPS 2005, 8.člen) – podobno velja za skupnost med moškim in žensko. Zato je Ustavno sodišče v postopku za presojo ustavnosti⁵ ugotovilo, da 22. člen, ki ureja dedovanje istospolnih partnerjev, ni v skladu s 14. členom ustave (enakost pred zakonom). Obenem je navedlo, da je registrirana partnerska skupnost razmerje, ki je po vsebini podobno zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti. V vseh treh primerih je namreč za skupnost bistvena značilnost stabilna povezanost dveh oseb, ki sta si blizu, si medsebojno pomagata in se podpirata. Glede na to se pokaže, da tako registrirane istospolne skupnosti kot skupnosti med žensko in moškim, razlikovanje v ureditvi dedovanja ne temelji na neki stvarni, neosebni razlikovalni okoliščini, temveč na spolni usmerjenosti, kar je prepovedano. Drugačen režim dedovanja med istospolnima partnerjema posega v pravico do nediskriminacijskega obravnavanja, zato je Ustavno sodišče zakonodajalcu naložilo, da mora ugotovljeno neskladje popraviti (Odločba Ustavnega sodišča 2009). Padli DZ se je zato problematike lotil zelo celostno in nediskriminatorno. Predvidoma bi moral nadomestiti ZRIPS, vendar do tega zaradi njegove zavrnitve na referendumu, ni prišlo. Sklenjeno istospolno partnersko skupnost je poimenoval kot partnersko skupnost, zunajpartnersko skupnost pa kot dalj časa trajajoča življenjska skupnost dveh žensk ali dveh moških, ki nista sklenila partnerske skupnosti (Predlog Družinskega zakonika 2011, 5. in 6. člen).

Končna ocena je, da je ZRIPS v pravnih posledicah istospolne partnerske skupnosti zelo zadržan in z vidika pravne ureditve drugih pravno urejenih življenjskih skupnosti dokaj nesistematičen. Podrobnejša preučitev zakona razkrije, da je zakonodajalca pri pravnem

---

⁵ Ur. l. RS 55/2009

urejanju bolj kot skrb za temeljne pravice istospolni partnerjev, vodila želja po ohranjanju heteroseksualne ekskluzivnosti zakonske zveze in vzdrževanju dolgo ustaljene hierarhije v spolnosti. Zato se zakon pogosto odmakne od pravne ureditve zakonske zveze brez argumentov, kar daje občutek, da je zakonodajalec pravno ureditev v nekaterih primerih nedopustno utemeljil na osebni okoliščini spolne usmerjenosti (Zupančič in Novak 2008, 244–245).

3 DRUŽBENI, KULTURNI IN POLITIČNI KONTEKST

3.1 JAVNE DEBATE

V Sloveniji so kar nekaj časa potekale debate kako bi se uredilo, če sploh, institut heteroseksualne zunajzakonske skupnosti. Maja lani pa so dosegle vrelišče, saj so na veliko ogorčenje javnosti poslanci v drugem branju zakona z 41 glasovi za in 40 proti sprejeli dopolnilo Slovenske demokratske stranke (SDS), da je zunajzakonska skupnost življenjska skupnost moškega in ženske, ki sta voljo po skupnem življenju s podpisom izrazila pred državnim organom oz. se jima v tej zvezi rodi otrok (Hočevnar in Božič 2011). S tem bi se zunajzakonske partnerje, ki nočejo ali pa ne morejo imeti otrok, postavilo v deprivilegiran položaj oz. pred dejstvo, da je registracija za njih nujna, če želijo koristiti ugodnosti do katerih so upravičeni. Še posebej zgrožena nad tem konservativnim SDS-ovim predlogom je bila takratna predsednica Liberalne demokracije Slovenije (LDS), Katarina Kresal, ki je bila prepričana, da je to napad na svobodo posameznika o tem, kako bo kdo živel in s kom bo živel. Istega mnenja so bili v stranki Socialnih demokratov (SD) in to izrazili takole:

Amandma nam kratko malo sporoča, da se je voz liberalizacije in varovanja človekove pravice do svobode odločanja posameznika obrnil nazaj ter začel najedati pravice zunajzakonskih skupnosti, pridobljene že pred 35 leti, so zapisali. Že uveljavljena praksa je, tako v slovenski kot širši demokratični družbi, da se zunajzakonski zvezi priznava povsem enak paket pravic kot uradno sklenjeni zakonski zvezi. Po včerajšnji razpravi in vloženi amandmajih največje opozicijske stranke pa se ne moremo otresti grozečega občutka, da je tendenca peljati stvari v nasprotno smer, na pota neupravičene diskriminacije zunajzakonskih partnerjev, ki se bodo morali po novem

ne le registrirati, pač pa naj bi jim bila odtujena tudi pravica za posvojitev otrok. Zato sporočamo, da bomo, predvsem zaradi spoštovanja svobodne izbire oblike partnerskih odnosov, storili vse, da se časi, ko so bili otroci zunajzakonskih zvez ožigosani za pankrte in potisnjeni na rob družbe, nikoli več ne vrnejo! (SD v 24ur.com 2011a).

Prav tako je na nepravilnost in neustreznost takratne dopolnitve DZ opozarjala pravna strokovnjakinja Neža Kogovšek Šalomon. Po njenem mnenju je takšna rešitev uvajala večji nadzor, zmanjševala svobodo in šibkejšega od partnerjev postavljala v brezpraven položaj – ob razpadu neregistrirane zunajzakonske skupnosti ne bi imel nikakršnih pravic (preživnina in vdovska pokojnina). S tem bi država svoje državljane silila v registracijo, s tem pa posegala v njihovo svobodo in vsiljevala pravne postopke, ki jih do zdaj ni bilo (24ur.com 2011b). Spremembe pa bi bile vidne tudi na že ustaljenih družbenih vzorcih in načinu življenja Slovencev.

Zato je sociologinja na Filozofski fakulteti, Marina Tavčar Krajnc, kateri je dopolnilo predstavljalo nazadovanje v primerjavi z obstoječo zakonodajo, poudarjala, da bi takšno dopolnilo povsem zaobšlo značilnosti življenja v slovenski družbi, kjer mladi svoje skupno življenje začenjajo v zunajzakonski skupnosti in kjer se tudi približno polovica otrok rodi v takšni skupnosti, in bi pomenilo poseg v temeljne vrednote in v že uveljavljene kulturne vzorce. Zato je bila prepričana, da ne sme priti do uveljavitve sprememb, v nasprotnem primeru pa bi morala civilna družba in mladi odigrati svojo vlogo s pritiskom na parlamentarne stranke (24ur.com 2011c).

Glede na povedano in javne debate, ki so potekale, sem mnenja, da registracija heteroseksualne zunajzakonske skupnosti ni in nikoli ne bo prava rešitev, kar so naposled ugotovili tudi poslanci. Ni prav, da se v nekaj tako pomembnega kot je družina, posega in skuša regulirati samo zaradi večjega in boljšega nadzora nad državljani. Poiskati bi bilo potrebno druge načine, ki bi preprečevali in onemogočali prevare, ki jih sedanja ureditev dopušča – morda najprej z večjim nadzorom in bolj strogim dokazovanjem tistih, ki bi radi katerokoli od upravičenj koristili.

3.2 STATISTIČNI KAZALCI

Za lažjo predstavo o tem kako se odločajo Slovenci in kakšna oblika skupnega življenja jim bolj ustreza, si v spodnji tabeli oglejmo nekatere statistične podatke. Na podlagi teh podatkov bom kasneje poskušala napovedati trende in prihodnji razvoj življenjskih skupnosti za našo državo. Najprej me bo zanimalo število sklenjenih zakonskih zvez od leta 1954 (od tedaj so zabeleženi podatki), še posebej pa v zadnjih desetih letih. Že ti podatki mi bodo dali hiter odgovor na stanje in razmerje med zakonskimi zvezami in zunajzakonskimi skupnostmi. Vendar pa me bo v nadaljevanju predvsem zanimalo zakaj je temu tako in kaj vpliva na to.

Tabela 3.1: Osnovni podatki o sklenitvah zakonskih zvez

LETO	ŠT. SKLENITEV ZAKONSKIH ZVEZ	POVPREČNA STAROST (ŽENIN)	POVPREČNA STAROST (NEVESTA)	PRVE SKLENITVE ZAKONSKIH ZVEZ
1954	14126	Ni podatkov	Ni podatkov	12498
1960	14013	29,1	25,8	12080
1970	14281	28	24,3	12295
1976	15048	27,4	24,2	12889
1980	12377	27,5	24,1	10547
1985	10579	27,2	23,8	9123
1990	8517	28,7	25,4	7251
1995	8245	30,1	26,9	7009
2000	7201	31,4	28,4	6148
2001	6935	31,8	28,8	5966
2002	7064	32,3	29,2	5980
2003	6756	32,3	29,2	5745
2004	6558	32,6	29,6	5580
2005	5769	33	29,8	5051
2006	6368	32,8	30	5408

2007	6373	33,2	30,3	5251
2008	6703	33,2	30,2	5324
2009	6542	33,1	30,3	5536
2010	6528	33,7	30,8	5459

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2012a).

Iz tabele 3.1 je razvidno, da število sklenitev zakonskih zvez od leta 1976, ko jih je bilo največ, kar 15.048, strmo pada. V preteklosti, na primer po drugi svetovni vojni pa do konca sedemdesetih let, se to število ni bistvene spreminjalo. V osemdesetih letih pa se je začelo hitro zmanjševanje števila sklenjenih zakonskih zvez, ki je konec osemdesetih let padlo pod 10.000 na leto. Iz zgornje tabele je prav tako dobro razvidno, da se povprečna starost ženina in neveste povečuje, kar pomeni, da se pari za sklenitev zakonske zveze odločajo malo kasneje kot pa je bilo to običajno pred petdesetimi leti. V zadnjih petih letih se je število porok ustalilo pri okoli 6.500 na leto. Vse to gre na račun vse pogostejšega odločanja partnerjev za življenje v zunajzakonski skupnosti. Podatki o le-teh se zbirajo le s popisi prebivalstva.

Tabela 3.2: Število zunajzakonskih skupnosti

LETO POPISA PREBIVALSTVA	ŠT. ZUNAJZAKONSKIH SKUPNOSTI
1981	10345
1991	17374
2002	40092

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2002).

Statistika kaže, da je življenje partnerjev v zunajzakonski skupnosti vse pogostejše. Ob zadnjem popisu leta 2002 je bilo takšnih skupnosti kar 40092, kar je za skoraj trikrat več kot ob prejšnjem popisu iz leta 1991 (glej tabelo 3.2). Tu vseeno ostaja vprašanje, koliko zunajzakonskih skupnosti je bilo zamolčanih oz. prikritih? Zanimivo bi bilo vedeti zdajšnje število zunajzakonskih skupnosti.

Eden od pokazateljev kako razširjena je zunajzakonska skupnost, je podatek, koliko otrok se rodi partnerjem, ki niso sklenili zakonske zveze. V letu 2010 se je rodilo 22.343 otrok, od tega kar 12.441 v zunajzakonski skupnosti, kar znaša 55,7 odstotkov (Statistični urad Republike Slovenije 2010a). Takšen trend se je začel v letu 2007, ko se je 50,8 odstotkov otrok rodilo izven zakonske zveze, pred tem letom se je namreč večina otrok rodila v zakonski skupnosti. Zanimiv je podatek, da se je na primer leta 1975, ko zunajzakonska skupnost še ni bila izenačena z zakonsko zvezo, izven zakonske zveze rodilo le 9,9 odstotkov otrok. Od tedaj pa ta odstotek vztrajno narašča (Statistični urad Republike Slovenije 2012b).

Naslednje verodostojno dejstvo, ki kaže o povečanem številu zunajzakonskih skupnosti je naraščajoče število priznanj očetovstva⁶. Zato ne preseneča podatek, da število priznanj očetovstva vztrajno narašča skladno s številom otrok, rojenih zunaj zakonske zveze. »Leta 1960 je bilo za otroke, rojene v Sloveniji zunaj zakonske zveze, podanih 1.460 priznanj očetovstva, leta 1990 jih je bilo 6.150, leta 2000 pa 6.053 (tj. za 83,9 % otrok rojenih zunaj zakonske zveze v tem letu), leta 2005 je bilo očetovstvo priznано za 8.175 otrok (tj. za 94,1 % otrok, rojenih zunaj zakonske zveze v tem letu), leta 2008 pa za 11.552 otrok (tj. za 98,4 % otrok, rojenih zunaj zakonske zveze v tem letu)« (Statistični urad Republike Slovenije 2010b).

Vprašanje zakaj je temu tako, je na mestu. V javnem diskurzu se pojavlja kar nekaj vprašanj, ki se nanašajo na upadanje števila sklenitev zakonskih zvez in so lahko razlog za naraščanje zunajzakonskih skupnosti. Nerešen stanovanjski problem? Graditev kariere? Podaljševanje študija? Finančni zalogaj, ki ga predstavlja poroka? Občutek »svobode«? Želimo partnerja najprej dodobra spoznati? Imamo takšen vzorec v družini?

»Eden od vzrokov za manjše število sklenjenih zakonskih zvez na leto je vsekakor potrebno iskati v trenutno prevladujočih vrednotah, ki vrednotijo zakonsko zvezo zgolj kot »papir«, ter v izenačitvi zunajzakonske skupnosti z zakonsko zvezo. Drugi vzroki pa so zagotovo finančne prednosti, ki jih prinaša zunajzakonska zveza s tem, ko ljudje njen obstoj oziroma neobstoj dokazujejo, ko jim je to v korist« (Založba Kapital d.o.o. 2007).

---

⁶ To je postopek, ko moški skladno z veljavnimi zakonskimi predpisi prizna otroka za svojega in je veljavno samo, če se z njim strinja tudi otrokova mati.

4 RAZVOJ INSTITUTA ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Pot do priznanja zunajzakonske skupnosti in njene skorajšnje izenačitve z zakonsko zvezo, je bila vse prej kot kratka in lahka. Zakonska zveza in družinske zadeve so bile namreč včasih v domeni cerkve.

4.1 RAZVOJ DO LETA 1976

Prvi hud in resen udarec cerkvi in načelu absolutne nerazvezljivosti izvršnega zakramentalnega zakona, oblikovanega s strani sholastične teologije srednjega veka, je zadala reformacija, ki je bila izhodišče dolgotrajnega procesa, v katerem je država počasi pridobila pristojnosti nad institutom zakonske zveze (vključno z ločitvenim pravom). Reformacija je ponovno preverjala »svetost, trajnost in sporazumnost« poroke, in s tem pomembno prispevala k temu, da cerkev ni imela več toliko vpliva in moči nad zakonsko zvezo, saj je desakralizirala poroko. Omogočila je, sicer postopoma, ločitev in ponovno poroko. (Cvirn 2005, 3). Jožefinski poročni patent iz leta 1783, v času Habsburške monarhije, je naslednji pomemben dokument, ki je potegnil ostro ločnico med sakralnim in posvetnim aspektom zakona in je institut zakonske zveze v celoti podredil državni regulaciji, njegova nespremenjena določila pa so se prenesla tudi v jožefinsko kodifikacijo civilnega prava (1786) in v obči državljanski zakonik (1811). Omenjena določila so naletela na silovit odpor katoliške cerkve, čeprav so glede večinskega katoliškega prebivalstva kar v največji meri upoštevala načela kanonskega prava, se cerkev nikoli ni sprijaznila z državnim nadzorom nad podeljevanjem poročnih dispenzov in še posebej s pristojnostjo civilnih sodišč za vse zakonske spore. Tudi v Franciji, z liberalno francosko ustavo iz leta 1791, ki je sekularizirala zakonsko zvezo, je država postala glavna avtoriteta pri zakonskih zvezah. Uvedena je bila obvezna civilna poroka, izšel pa je tudi zakon o ločitvah, ki je bil logična posledica liberalnih idej, vsebovanih v ustavi (Cvirn 2005, 6-10). Spori med državami in cerkvijo glede poročnega prava in pristojnosti so se nadaljevali, le od vladarja je bilo odvisno ali je v nekaterih zadevah popustil svetemu sedežu ali ne.

V predmoderni dobi, kjer je veljala klasična delitev dela med moškim in žensko, so bili stroški za morebiten izhod iz slabega zakona izjemno visoki, zato je bil delež ločitev

neznaten. V času prve in druge svetovne vojne pa tudi kasneje so na institut zakonske zveze močno vplivale gospodarske spremembe, ki so spodbujale udeležbo žensk na trgu delovne sile in s tem krepile njihovo ekonomsko neodvisnost (Cvirn 2005, 79). Zato so v tem času vse glasnejše postajale feministke, ki so se zavzemale za pravice žensk in zahtevale enakopravnost z moškimi. Posebej zanimiva je bila Silvija Pankhurst, angleška javna delavka svetovnega slovesa, ki je leta 1928 presenetila svet s sporočilom, da je postala mati. Imena očeta svojega otroka ni izdala, ker sta oba želela obdržati svojo osebnost in ime. Takšno ravnanje si je v tistem času lahko privoščila le ženska, ki je bila ekonomsko in družbeno popolnoma neodvisna ter duševno dorasla in pripravljena na posledice. Drugače je bila usoda žensk vseskozi usoda zapostavljene družbene skupine, ker jim v prvi vrsti ni bila dana možnost udejstvovanja na poklicem področju. Borke za žensko enakopravnost pa so se zavedale, da je ravno poklicno delo pot, ki vodi do popolne državljanske enakopravnosti. »Dosledno temu spoznanju zahteva poleg neporočene tudi poročena žena, da se ji kakor možu načelno prizna možnost svobodnega odločanja glede zakona in poklica« (Vode 1999, 126). Vendar je bila po kratki dobi enakopravnosti, izsiljeni od posledic vojne, ženska zopet postavljena pred dejstvo: poklic ali zakon. Poklicu se velika večina žensk ni mogla odreči, saj je bil ženin zaslužek pomemben za dostojno življenje partnerjev, ob majhnih plačah, ki so jih v tistem času prejeli delavci (Vode 1999, 126–134).

Zgodovinsko gledano, institut zunajzakonske skupnosti in s tem osebe, ki niso sklenile zakonske zveze, v preteklosti niso imele nikakršnih pravnih posledic. Otroci, ki se niso rodili v zakonski zvezi, so bili t.i. »pankrti«. Okolica jih običajno ni sprejemala, njihove matere so obsojali in zaničevali. »Človek, ki misli in čuti naravno, se mora zgroziti nad brutalnostjo ljudskih običajev in pisanih zakonov, ki so zlasti v pretekli dobi z neizprosno krutostjo obsodili nezakonsko mater in izobčili iz človeške družbe njenega otroka« (Vode 1999, 135). Znan je primer iz leta 1930, ko so na neki farmi v Združenih državah Amerike našli pet let staro deklico Ano, ki je bila več čas popolnoma izolirana, zaklenjena je bila v hlevu. Bila je rojena izven zakonske zveze, zato sta se je starša sramovala in jo skrivala pred okolico. Deklica ni znala govoriti, hoditi, jedla je le z rokami, ni razumela kar ji je bilo povedano ... (Moore 1995, 9). Krut, vendar ni edini primer, kako so si včasih želeli ljudje prihraniti sramoto zaradi življenja v zunajzakonski skupnosti, ker je bilo to za okolico absolutno nesprejemljivo.

Razni socialni reformatorji, ki so imeli moč, da reforme tudi izpeljejo, so v preteklosti že poskušali odpraviti takšne krivice. Avstrijski cesar Jožef II. je na primer razglasil, da je potrebno vse nezakonske otroke smatrati kot zakonske in da smejo dedovati celo očetovo plemstvo. Španski kralj Karel IV. pa je podelil plemstvo vsem najdenčkom, ki so bili nedvomno izključno le nezakonski otroci, da bi jim s tem omogočil dostop v vse službe. Francoska revolucija je izenačila pravice zakonske in nezakonske matere in njenih otrok. Vendar te pravične reforme niso trajale dolgo. Reforme so bile v avstrijskih deželah po smrti Jožefa II. odpravljene, v Franciji pa je bil uveden Napoleonov državljski zakon, po katerem nezakonska mati ni imela pravice tožiti za ugotovitev očetovstva in za plačevanje preživnine, s tem je bil nezakonski otrok popolnoma brezpraven, saj ga niso prištevali niti očetovi niti materini družini, zato ni mogel zahtevati, da ga vzdržujejo. Tak zakon je veljal v mnogih evropskih državah. Pri nas so v tem času veljali še avstrijski zakoni, zato je bil pravni položaj nezakonske matere boljši, kljub temu nezakonski otrok ni imel pravice do očetovega priimka (Vode 1999, 136).

Šele postopoma in od države do države različno, je sodna praksa in kasneje zakonodaja začela priznavati določene pravice zunajzakonskim partnerjem in njihovim otrokom, ki so enake pravicam zakoncev. Pred 36 leti, leta 1976, se je pri nas zunajzakonska skupnost izenačila z zakonsko zvezo. Od tedaj najprej število zunajzakonskih skupnosti vztrajno narašča in danes takšnih življenjskih skupnosti okolica ne stigmatizira več.

4.2. TRENUTNA UREDITEV

Ustava Republike Slovenije⁷ (RS) v drugem poglavju, ki zajema človekove pravice in svoboščine, omenja dve obliki življenjske skupnosti moškega in ženske: zakonsko zvezo in zunajzakonsko skupnost (Grad in Kavčič 2003, 137). Slednja je omenjena tudi v 54. členu drugega odstavka⁸ Ustave RS (pravice in dolžnosti staršev), kjer je poudarjena pravica do

---

⁷ Ur. l. RS 33/91

⁸ »Otroci, rojeni zunaj zakonske zveze, imajo enake pravice kakor otroci, rojeni v njej« (Ustava RS 1991, 54. člen).

enakosti med otroki, rojenimi v zakonski zvezi in izven nje. Vendar popolne enakosti ni mogoče zagotoviti, saj pri otrocih rojenih v zakonski zvezi velja domneva očetovstva, medtem ko pri otrocih rojenih v zunajzakonski skupnosti domneve očetovstva ni mogoče postaviti, ker ni mogoče točno določiti trenutka, ko zunajzakonska skupnost nastane (Končina Peternel 2002, 575).

V 53. členu pa podrobneje ureja pravico do spoštovanja družinskega življenja. Iz tu izhaja posameznikova pravica do vzpostavitve in razvoja razmerja z drugimi človeškimi bitji, še zlasti na čustvenem področju, ker to pomembno vpliva na razvoj in izpolnitev posameznikove osebnosti. Zato je država svojim državljanom z ustrežno pravno ureditvijo in z ustvarjanjem ustreznih razmer dolžna omogočati vzpostavitev in varstvo njihovega družinskega življenja. V prvem odstavku istega člena je poudarjeno, da zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev, kar velja tudi za zunajzakonska partnerja, sicer pa nas za podrobnejšo opredelitev zunajzakonske skupnosti (pa tudi zakonske zveze) in pravnih razmerij v njej v 53. členu⁹ (zakonska zveza in družina) drugega odstavka Ustava napoti na zakon (Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih), ki pa ureja pravne posledice zunajzakonske skupnosti le na družinskopravnem področju. Ker pa družinskopravna razmerja urejajo tudi drugi predpisi (področje socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja, področje zdravstva, davčne politike ...), mora zakonodajalec pri urejanju družinskih razmer upoštevati oba vidika, negativnega in pozitivnega, pravice do spoštovanja družinskega življenja. V to pravico lahko z določeno pravno ureditvijo poseže le zaradi varstva katere druge temeljne pravice posameznika ali zaradi uveljavljanja katerega od ustavnih načel, ob upoštevanju načela sorazmernosti (Končina Peternel 2002, 568). »Zakonodajalec mora s pravno ureditvijo zakonske zveze, zunajzakonske skupnosti in razmerij med starši in otroki in ter posebnim varstvom družine, materinstva in očetovstva olajšati vzpostavitev družinskega življenja njenim članom. Zato lahko tudi pomanjkanje pravne ureditve določenega družinskopravnega razmerja pomeni

---

⁹ »Zakonska zveza temelji na enakopravnosti zakoncev. Sklene se pred pristojnim državnim organom.

Zakonsko zvezo in pravna razmerja v njej, v družini in zunajzakonski skupnosti ureja zakon.

Država varuje družino, materinstvo, očetovstvo, otroke in mladino ter ustvarja pogoje za ti varstvo potrebne razmere« (Ustava RS 1991, 53. člen).

kršitev pozitivnega vidika pravice do spoštovanja družinskega življenja« (Končina Peternel 2002, 568).

V skladu z ustavnim napoltilom in pooblastilom prvi odstavek 12. člena ZZZDR, ki je začel veljati 1. januarja 1977, nadalje določa, da je zunajzakonska skupnost dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, in ni razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna ter da ima zunajzakonska skupnost enake posledice kakor zakonska zvezavendar mora biti za njen obstoj izpolnjenih več pogojev (ZZZDR 1976, 12. člen, 1. odstavek). Med partnerjema mora obstajati življenjska skupnost - skupnost v fizičnem, čustvenem in ekonomskem pomenu, kar pomeni skupno gospodinjstvo, intimno življenje in siceršnja življenjska skupnost, ki jo partnerja štejeta kot skupnost zakoncev, okolica pa jo kot tako zaznava. Ni pa nujno, da sta partnerja ves čas skupaj. Za tako skupnost gre namreč lahko tudi v primeru, če partnerja začasno ali občasno ne živita skupaj, vendar sta se o tem prej sporazumela in za to obstajajo objektivni razlogi. Ključno je to, da so vidni zunanji znaki življenjske skupnosti dveh, ki veljata v očeh okolice za taka življenjska partnerja, kot sta mož in žena (Sedušak 2002). Ker ravno ta prvi odstavek 12. člena ZZZDR glede pravnih posledic v medsebojnem razmerju izenačuje zunajzakonska partnerja z zakoncema, v nadaljnjih členih tega zakona veljajo za zunajzakonska partnerja ista pravila kot za partnerja, ki sta sklenila zakonsko zvezo.

Obstoj zunajzakonske skupnosti se presoja v vsakem posameznem primeru posebej. To pomeni, da četudi bo zunajzakonska skupnost priznana v enem postopku (npr. pri uveljavljanju pravice do preživnine), ni nujno, da bo priznana v drugem postopku (npr. pri uveljavljanju pravice do odškodnine za duševne bolečine ob smrti zunajzakonskega partnerja). To daje ugodnosti in prednosti tistim, ki izkoriščajo neregistriranost zunajzakonske skupnosti, saj ugotovitev obstoja zunajzakonske skupnosti v enem postopku avtomatično ne pomeni priznanja le-te v drugem postopku. »Zato partnerja njen obstoj dokazujeta zgolj v tistih primerih, ko je to zanju ugodneje. Ko je v določenem postopku ugotovljen obstoj zunajzakonske skupnosti, je zakonsko izenačen z zakonsko zvezo« (Založba Kapital d.o.o. 2007). Zato bi bilo najbolje, če bi se zunajzakonska zveza, ko je enkrat ugotovljena, štela za obstoječo tudi na drugih področjih.

4.3 PADLI PREDLOG DRUŽINSKEGA ZAKONIKA (DZ)

Kljub temu, da referendum o DZ v začetku leta ni bil uspešen, ni nujno, da enkrat, mogoče z manjšimi modifikacijami, ne bo sprejet v prihodnje. Zato se mi zdi smiselno, da ga na kratko omenim in napišem, katere spremembe bi uvedel na področju zunajzakonske skupnosti. Med veljavno ureditvijo instituta zunajzakonske skupnosti po Zakonu o zakonski zvezi in družinski razmerjih (ZZZDR) in predlogom Družinskega zakonika (DZ) ni bistvene vsebinske razlike. Razlika je le v umestitvi določbe v zakon. Predlog DZ jo uvršča takoj za definicijo zakonske zveze, v 4. člen predloga DZ, ZZZDR pa na konec uvodnih določb, v 12. člen. DZ, za razliko od ZZZDR, zunajzakonsko skupnost poimenuje s tem izrazom in jo širše definira, tako, da za zunajzakonsko skupnost šteje tudi življenjsko skupnost moškega in ženske ne glede na dolžino njenega trajanja, če se jima v skupnosti rodi otrok ali če posvojita otroka (4. člen predloga DZ v besedilu z dne 16. junij 2011). S tem uporablja pojem, ki ga je uvedla Ustava Republike Slovenije. Predlog DZ pa uvaja tudi nekatere nove pravice na področju stanovanjskega varstva zakoncev in na področju varstva pred nasiljem drugega zakonca (54., 59. in 105. člen predloga DZ), kar pomeni, da bi te določbe veljale tudi za zunajzakonska partnerja (Žnidaršič Skubic 2007, 204).

Nobena od definicij pa ne določa obličnosti za nastanek oz. prenehanje zunajzakonske skupnosti, kar daje posameznikom možnost fravduloznega ravnanja, ko obstoj zunajzakonske zveze dokazuje oz. zanika, da pridobi ugodnosti, ki mu sicer ne bi pripadale. »To pravno situacijo je izničil amandma k 4. členu DZ, po katerem je za nastanek zunajzakonske skupnosti potrebno, da (bodoča) partnerja »svojo svobodno voljo po skupnem življenju s podpisom izrazita pred državnim organom, ali pa se jima v času trajanja takšne življenjske skupnosti rodi skupni otrok« (amandma k 4. členu predloga DZ v besedilu z dne 18. 5. 2011). Torej: registracija kot formalni pogoj za nastanek zunajzakonske skupnosti« (Zupančič in Žnidaršič 2011). Vendar ta amandma v končni različici zakona ni bil sprejet.

5 PRIMERJAVA PRAVNIH POSLEDIC ZAKONSKE ZVEZE IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Slovensko pravo, niti veljavno niti predlagano, ne pozna instituta registracije zunajzakonske skupnosti heteroseksualnih parov kot je to praksa v nekaterih drugih evropskih državah (npr. Nizozemska, Francija). Zato velja, da partnerja, ki se odločita, da ne bosta sklenila zakonske zveze oz. se odločita za življenje v zunajzakonski skupnosti, na nek način izražata željo po tem, da se pravo oz. država v njun odnos ne vmešava (Žnidaršič Skubic 2007, 217).

5.1 PREDNOSTI IN DOMNEVNE PREDNOSTI

- Neformalnost zunajzakonske skupnosti (izogibanje formalizmu)

Ne sklene se pred matičarjem in ni vpisa v matični register. Nekateri so zato prepričani, da je zakonska zveza »samo papir«. S tem se želi povedati, da je za nekatere posameznike pomembnejša kvaliteta partnerskega odnosa, kot pa njegova formalna potrditev, in da ta ni nujna oz. potrebna za srečno in dolgotrajno partnerstvo (Žnidaršič Skubic 2007, 217).

- Več možnosti za oblikovanje svojega lastnega življenja

Nekateri so prepričani, da je življenjska skupnost med moškim in žensko njuna zasebna stvar, da izhaja iz obojestranske naklonjenosti, in ne iz izjave volje skleniti zakonsko zvezo. Sodobno življenje je prineslo povečevanje drugih vrednot, kot so veljale pred leti. Danes opažamo vse večjo težnjo po individualnosti ter ohranjanju zasebne sfere (Žnidaršič Skubic 2007, 216-217).

- Bojazen pred zapletenostjo razveznega postopka

Posamezniki so prepričani, da bodo imeli ob razpadu zunajzakonske skupnosti bistveno manj zapletov in težav (Žnidaršič Skubic 2007, 216). Vendar pa to ne drži – včasih je postopek razhoda zunajzakonske skupnosti še bolj zapleten, saj je treba ugotavljati, ali je skupnost sploh obstajala in kdaj je nastala.

- Zunajzakonska skupnost kot neke vrste poizkusna doba

Par naj bi se najprej v nekem krajšem časovnem obdobju dodobra spoznal in nato, če se takšna skupnost izkaže za uspešno, ali se v njej rodi otrok, lahko sledi poroka (Žnidaršič Skubic 2007, 216).

- Zunajzakonska skupnost prav tako kot zakonska zveza temelji na svobodni odločitvi živeti skupaj, na obojestranski čustveni navezanosti, vzajemnem spoštovanju, zaupanju in medsebojni pomoči (Sedušak 2002).
- Drugi razlogi: ekonomski, socialni, stanovanjski – ti so možni vzroki za »koruzništvo« predvsem pri mladih parih (Žnidaršič Skubic 2007, 216–217).

5.2 SLABOSTI

- Dokazovanje

»Obstoj zakonske zveze je, zaradi njene zavezujoče obličnosti, bistveno lažje dokazovati kot pa obstoj zunajzakonske skupnosti. Sklenjena zakonska zveza se vpiše v matični register in njen obstoj se dokazuje z izpiskom iz registra, ki ga lahko pridobi vsakdo, ki ima pravni interes« (Žnidaršič Skubic 2007, 205). Poleg tega tu obstajajo še poročne priče, ki lahko dejstvo sklenitve zakonske zveze potrdijo ali zanikajo. Zunajzakonska zveza, nasprotno, nastane neformalno, po volji partnerjev. Pri ugotavljanju, ali zunajzakonska skupnost obstaja, je najprej potrebno dokazati, da je nastala. Tudi trenutek prenehanja zunajzakonske skupnosti je težko dokazljiv, glede na to, da je takšna zveza povsem neformalna (Žnidaršič Skubic 2007, 205). Med drugim so se tudi zaradi tega v nekaterih državah odločili, da uvedejo sistem registriranih partnerskih skupnosti.

- Pravne posledice niso enake kot v zakonski zvezi

Na družinskopravnem področju zunajzakonska skupnost sicer ima pravne posledice, na drugih pravnih področjih pa le, če tako določajo ustrezni pravni predpisi. »Z letom 1991, ko je bila v

ustavo zapisana tudi določba drugega odstavka 53. člena, ki določa, da pravna razmerja v zunajzakonski skupnosti ureja zakon, se je število zakonov, ki zunajzakonsko skupnost tako ali drugače upoštevajo, močno povečalo« (Žnidaršič Skubic 2007, 205). Kljub temu Zupančič (2004, 228) utemeljeno opozarja na napačno prepričanje laične javnosti, da ima zunajzakonska skupnost enake pravne posledice kot zakonska zveza na vseh pravni področjih.

5.3 REGISTRACIJA KOT REŠITEV DILEM?

Pri nas so v času oblikovanja predloga DZ, še posebej pa lani po sprejetju dopolnila o registraciji zunajzakonske skupnosti, ki ga je predlagala Slovenska demokratska stranka (SDS), potekale burne debate o tem, če bi se zgledovali po nekaterih drugih evropskih državah, ki imajo uzakonjeno registracijo tako za homoseksualne kot tudi za heteroseksualne pare. Ker je, kot sem že omenila, zunajzakonski skupnosti imanentno, da se upira pravnemu reguliranju, to pomeni, da je zaradi njene neformalnosti zelo težko ugotoviti, kdaj se je takšna zveza začela in kdaj končala, ker tega dejstva ne podpira noben formalen akt, je pa ključnega pomena za pridobivanje pravic enega ali drugega partnerja. Težava, ki jo prav tako omogoča nenatančna oz. pomanjkljiva veljavna pravna ureditev glede zunajzakonske zveze, je možnost izkoriščanja in okoriščanja na račun zamolčanja zunajzakonske skupnosti v primerih in postopkih, ko partnerjema to koristi. Zato so se v javnosti in stroki začela pojavljati vprašanja, če bi bila registracija zunajzakonske skupnosti primerna in dobra rešitev za zgoraj omenjene dileme.

Zakonodajalci posameznih držav so se tega problema lotili različno. Tako imenovani sistem registriranih partnerskih skupnosti v nekaterih državah daje možnost registracije homoseksualnim in tudi heteroseksualnim parom (Francija, Nizozemska, Belgija), v drugih državah pa le homoseksualnim parom – med njimi je tudi Slovenija (Žnidaršič Skubic 2007, 216).

Družinskopravna teorija v Sloveniji kljub vsemu ni naklonjena registraciji heteroseksualnih zunajzakonskih skupnosti, ker je mnenja, da bi se v tem primeru postavilo vprašanje, v čem se sploh razlikujeta med seboj zunajzakonska skupnost in zakonska zveza, glede na to, da sta že sedaj precej izenačeni. Med obema institutoma bi morala obstajati določena razlika, da ne bi

prišlo do situacije, ko bi praktično identičen institut obstajal z dvema različnima definicijama in dvema različnima načinoma sklenitve. Nasprotnike registracije moti tudi dejstvo, da par, ki se odloči, da ne bo sklenil zakonske zveze, verjetno noče vmešavanja države v njun zaseben odnos, z uvedbo le-te pa bi se zgodilo ravno to. Anglija in Švedska sta primera držav, ki se nista odločili za registracijo heteroseksualnih zunajzakonskih skupnosti. Razlog za to je prepričanje, da bi drugačna ureditev spodkopala temeljni pomen in namen instituta zakonske zveze in da bi zunajzakonska skupnost postala kot neke vrste »drugorazredna« zakonska zveza (Žnidaršič Skubic 2007, 216-218).

Po drugi strani pa so nekateri zagovorniki prepričani, da bi registracija do neke mere preprečevala zlorabe pravic in obveznosti, ki izhajajo iz zunajzakonske skupnosti. Tu gre predvsem za možnosti izkoriščanja slabosti veljavne ureditve. To pomeni, da osebe, ki izpolnjujejo pogoje za obstoječo zunajzakonsko skupnost, to zaradi določenih koristi in ugodnosti, ki so jih zaradi tega deležni, zamolčijo ali pa je ne priznajo. Na tak način se posamezniki na nezakonit način okoriščajo na račun državne blaginje. To pa obenem kaže tudi na nespoštovanje temeljnih načel pravne države. Naj omenim nekaj najbolj tipičnih primerov možnih zlorab, ki se v praksi dogajajo:

- preživnine po prejšnjem zakoncu oz. zunajzakonskem partnerju – 81. člen ZZZDR določa, da ima zakonec (velja tudi za zunajzakonske partnerje zaradi 12. člena ZZZDR), ki nima sredstev za življenje in brez svoje krivde ni zaposlen, pravico od drugega zakonca zahtevati preživnino (ZZZDR 1976, 81. člen). Pravica do preživnine pa po 83. členu ZZZDR preneha, med drugim tudi zaradi življenja v novi zunajzakonski skupnosti (ZZZDR 1976, 83. člen). Zato je v interesu osebe, ki si želi ohraniti pravico do preživnine, da obstoj takšne zveze zanika oz. jo prikriva.

- vdovske pokojnine – v skladu z 8. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)¹⁰, je zunajzakonski partner pod določenimi pogoji upravičen do t. i. vdovske pokojnine po svojem umrlem partnerju (ZPIZ-1 1999, 8.člen). Če ni upravičen do vdovske pokojnine, lahko pod določenimi pogoji pridobi pravico do odpravnine oz. oskrbnine. Obe pravici seveda prenehata, če njun imetnik sklene novo zakonsko zvezo ali

---

¹⁰ Ur. l. RS, št. 106/1999

začne živeti v zunajzakonski skupnosti. To ne velja le v primerih, ko je imetnik pravice dopolnil starost 58 let ali pa je pravico pridobil in obdržal zaradi popolne nezmožnosti za delo. Zato bo marsikateri vdovec zanikal zunajzakonsko skupnost, da bo še naprej lahko užival materialne ugodnosti, ki mu po zakonu ne bi več pripadale (Žnidaršič Skubic 2007, 219).

- otroški dodatek – je prav tako ugodnost, ki je lahko razlog za prikrievanje zunajzakonske skupnosti, saj se v tem primeru dohodki zunajzakonskega partnerja ne upoštevajo pri izračunavanju povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana. Otroški dodatek je za otroka, ki živi v enostarševski družini, večji od določenega, lahko celo za 20 odstotkov (Žnidaršič Skubic 2007, 219–220).

- najnižje doplačilo za stroške otroškega vrtca – tu je podobno kot pri otroškem dodatku, saj starši, da bi si zagotovili nižje plačilo vrtca, lahko zamolčijo obstoječo zunajzakonsko skupnost ali pa ne navedejo števila družinskih članov, ki ustreza dejanskemu stanju. Kot roditelja, ki živi z otroki, lahko navedejo tistega starša, ki ima nižje dohodke, saj se za plačilo vrtca starše razvršča v razrede, glede na dohodek na družinskega člana v primerjavi s povprečno plačo na zaposlenega v Republiki Sloveniji in na njihovo premoženjsko stanje (Žnidaršič Skubic 2007, 220).

To so nekateri primeri fravduloznega ravnanja in neupravičenega pridobivanja premoženjske koristi. »Lahko bi govorili celo o tem, da so zunajzakonski partnerji (in posredno tudi njihovi otroci), sicer le *de facto*, ob takšnem stanju na neki način privilegirani pred zakonskimi partnerji (in njihovimi otroci). Osebni status slednjih je namreč jasno izpričan v vseh primerih: ko jim je to v (materialno) korist ali pa v škodo. Tega za zunajzakonske partnerje ne moremo trditi« (Žnidaršič Skubic 2007, 220). Tu bi morali obstajati strožji pogoji dokazovanja upravičenj do neke koristi, saj se nekateri posamezniki, ki ne potrebujejo pomoči države, na njen račun nezakonito okoriščajo.

Glede na to, da država kontrole uveljavljanja socialnih pravic (otroškega dodatka, znižanja plačila vrtca ipd.) podrobno še ne preverja, lahko mlada družina z zamolčanjem obstoja zunajzakonske skupnosti veliko prihrani. Vprašanje pa je, ali to odtehta morebitne kasnejše zaplete, ko je potrebno dokazovati obstoj zunajzakonske skupnosti pred sodiščem, s čimer ni povezana zgolj dolgotrajnost postopkov, temveč

predstavljajo takšni postopki tudi precejšen finančni zalogaj, saj se prav nevešča stranka težko znajde na sodišču brez strokovne pomoči odvetnika (Založba Kapital d.o.o. 2007).

Izpostavljena je težavnost vsakokratnega dokazovanja obstoja takšne skupnosti. Vendar je na tem mestu potrebno poudariti tudi to, da zakonodaja posamezniku ponuja in omogoča formalizirano obliko življenjske skupnosti, in da se je težavam z dokazovanjem upravičenj možno in hkrati najlažje izogniti s sklenitvijo zakonske zveze (Žnidaršič Skubic 2007, 217-220).

6 PRIMERJALNOPRAVNA ANALIZA

Poglejmo si na kratko, za lažjo predstavo o lastni ureditvi, še dva tuja in nasprotna si primera urejanja oz. ne urejanja instituta zunajzakonske skupnosti.

6.1 DRŽAVE, KI SO BOLJ NAKLONJENE ZUNAJZAKONSKI SKUPNOSTI (vendar so uvedle registrirano partnersko skupnost)

Sem spadajo države, ki imajo oblikovano in urejeno zakonodajo na področju zunajzakonskega partnerstva, kar pomeni, da priznavajo zunajzakonsko skupnost in pravne posledice, ki izhajajo iz nje. Za primer bom vzela Francijo.

Leta 1999 je bila v francosko civilno pravo uvedena posebna pogodba imenovana *pacte civil de solidarité* (PACS). PACS bi lahko primerjali z registriranimi skupnostmi, ki jih poznajo nekatere evropske države, a s to razliko, da francoska velja za homoseksualce in tudi za heteroseksualce. Takšno pogodbo torej lahko skleneta polnoletni fizični osebi, ki sta istega ali različnega spola, katerih namen je ureditev skupnega življenja. »Osebi, ki skleneta PACS, jo morata priglasiti pri sodišču, na območju katerega imata skupno prebivališče« (Žnidaršič Skubic 2007, 194). Če izpolnjujeta vse z zakonom določene pogoje, se njuno prijavo sklenitve

pogodbe vpiše v poseben register. Od datuma sklenitve naprej sta se dolžna vzajemno podpirati in si materialno pomagati – za zadovoljevanje njunih vsakdanjih potreb odgovarjata solidarno.

V francoskem primeru oz. pravu je torej za priznanje (pravnih) posledic in pridobitev upravičenj zaradi življenja v zunajzakonski skupnosti potrebno skleniti pogodbo. Tu se postavlja vprašanje, v čem se potem zunajzakonska skupnost sploh razlikuje od sklenitve zakonske zveze. V obeh primerih moraš skleniti pogodbo pred državnim organom. Kakšen smisel ima v tem primeru zunajzakonska skupnost?

6.2 DRŽAVE, KI SO MANJ ALI PA NISO NAKLONJENE ZUNAJZAKONSKI SKUPNOSTI

V to kategorijo spadajo države, ki skoraj ne priznavajo nikakršnih pravnih posledic zunajzakonske skupnosti in o tem ne razmišljajo niti za v prihodnje. Za primer sem si vzela državo Evropske Unije, Nemčijo.

Nemški Zakon o registriranem partnerstvu iz leta 2001 uvaja registracijo partnerske skupnosti istega spola, v katerih ni nujno, da gre za homoseksualce – lahko se registrirata dva dobra prijatelja, ki nimata homoseksualnega odnosa. Ni pa uvedel registracije za partnerje različnega spola, zato takšna skupnost v nemškem pravu ni posebej urejena in načeloma ne ustvarja družinskopravnih posledic. Nekatera pravna pravila lahko najdemo le v izjemnih pravilih naštetih spodaj:

- v nekaterih določbah, ki se nanašajo na zakonsko zvezo in se samo izjemoma dovoljuje njihova analogna uporaba za zunajzakonske skupnosti;
- v nekaterih splošnih zakonskih določbah, ki se uporabljajo brez posebne zahteve po obstoju zakonske zveze in
- v pogodbenem pravu, ki temelji na eksplicitnem ali implicitnem soglasju med partnerjema (Žnidaršič Skubic 2007, 198–199).

Poglejmo si primer kako in kje je v nemškem pravu urejena problematika preživljanja, ki se nanaša tudi na zunajzakonska partnerja. Preživljanje ureja Civilni zakonik (Bürgerliches Gesetzbuch), ki pravi, da preživljanje temelji na zakonski zvezi ali na sorodstvu. S tem zunajzakonska življenjska skupnost po nemškem pravu ni razlog za priznanje zakonite preživnine med partnerjema (Zupančič in Novak 2003, 72).

Kot lahko razberemo zgoraj, nemško pravo posebej ne ureja instituta zunajzakonske skupnosti, torej se ne vmešava v partnerstva, ki niso sklenjena pred zakonom. Tu nastopi problem, ko takšna zveza razpade, saj šibkejši od partnerjev nima nobene posebne zaščite s strani zakona in države.

7 NAPOVED TRENDOV

»Razvoj kaže, da bo zunajzakonska skupnost tudi v prihodnje predmet pravnega urejanja in, kot kaže, bo tudi vse bolj obširno oziroma intenzivno. Takšen sklep je ob tem, da statistični podatki za vse sodobne države kažejo izrazito naraščanje števila takšnih skupnosti, tudi povsem logičen« (Žnidaršič Skubic 2007, 212). Zakaj je temu tako? Državo seveda zanima urejanje takšnih odnosov, saj je v njih vpleteno veliko število ljudi in v primeru razpada takšne skupnosti, problemi ne bremenijo le najšibkejšega od partnerjev, ampak tudi državno blaginjo (Žnidaršič Skubic 2007, 212).

Lahko bi rekla, da se institut zunajzakonske skupnosti, glede na komentarje pravnikov in odziv javnosti, še lep čas ne bo vsebinsko na novo urejal oz. bistveno spreminjal, vsaj pri nas ne. Saj par, ki se odloči, za življenjsko skupnost, ki ni sklenjena pred državnim organom, je to verjetno zato, ker noče vmešavanja države v njun intimen odnos. Zakaj bi jim takšno pravico odvzeli po 36 letih? Zato tudi registracija heteroseksualne zunajzakonske skupnosti tukaj izgubi pomen in ne predstavlja prave rešitve problema. Sicer je zelo pomembno, da se država ukvarja in spremlja razvoj zunajzakonske skupnosti, ker postaja prevladujoč način partnerskega življenja. S tem lahko hitreje reagira in odpravi nepravilnosti ali krivice, ki se pojavljajo s spreminjanjem družbe, vrednot in načina življenja.

Urediti bo seveda potrebno precej stvari, da ne bo več oz. vsaj v večji meri ne, prihajalo do fravduloznega ravnanja državljanov na račun zunajzakonske skupnosti, kot se dogaja danes. Mogoče je prav to eden od razlogov, da se nekateri pari (verjamem, da so ti v manjšini) ne odločajo pogosteje za sklenitev zakonske zveze, ker vedo, da lahko s tem pridobijo določene koristi in ugodnosti, ki jim sicer po zakonu ne pripadajo. Zato bo tu potrebno storiti korak naprej in urediti in poostriti zakonodajo na upravnoopravni ravni in na področju inšpekcijskega nadzora. Verjamem, da se bo to prav kmalu začelo urejati, še posebej sedaj, v času ekonomske krize, ko državi vsak privarčevani znesek pride prav. Konec koncev je tudi prav, da se končno postavijo meje tudi na tem področju in vsak posameznik dobi toliko, kolikor mu po zakonu pripada.

Za v prihodnje ne vidim razloga, da bi se število zunajzakonskih skupnosti zmanjšalo oz. da bi začel prevladovati trend zakonskih zvez, mislim, da se v bližnji prihodnosti to razmerje ne bo kaj dosti spreminjalo, ker se tudi zakonodaja na tem področju ne bo bistveno spreminjala. Glede na trende v zadnjih petih letih se bo število sklenitev zakonskih zvez tudi v prihodnje gibalo nekje med 6000 in 7000 na leto. Koliko bo zunajzakonskih zvez ob naslednjem popisu prebivalstva si ne bi upala napovedati. Sigurno pa bi jih bilo krepko čez 65.000, če bo popis izveden v bližnji prihodnosti.

8 ZAKLJUČEK

Zunajzakonska skupnost je v porastu, vedno več je parov, ki se odločijo, da ne bodo stopili pred matičarja, kar nam je pokazal zadnji popis prebivalstva leta 2002. Zanimivo bi bilo videti številke deset let kasneje. V prid zunajzakonski skupnosti je sigurno dejstvo, da je skozi čas vedno bolj izenačena z zakonsko zvezo in na ta način partnerji in njihovi otroci niso za nič prikrajšani. Živeti v zunajzakonski skupnosti ni več tabu ali celo nenormalno stanje, ki bi bilo deležno zaničevanja in zgražanja. Je modern oz. sodoben način življenja, ki se je dodobra zasidral v naši družbi.

Zdi se mi, da se za sklenitev zakonske zveze odločajo predvsem pari, ki si želijo imeti neke vrste »potrdilo« o njihovi ljubezni in predanosti partnerju. Je pa tudi kar nekaj primerov, ki se poročijo zaradi otrok. Kakorkoli že, stvar vsakega posameznika je, da se odloči, ali bo sklenil

zakonsko zvezo ali bo raje živel »na koruzi«. To možnost nam zagotavlja že najvišji pravni akt v državi, ki nudi enake pravice za obe obliki življenjske skupnosti. Prav tako je v Sloveniji tudi vedno več zakonov na različnih pravnih področjih, ki izenačujejo zunajzakonsko skupnost z zakonsko zvezo. To se mi zdi pomembno, da ima človek možnost »izbire«¹¹ in da ni prisiljen vstopiti v neko obliko skupnosti samo zato, da bi pridobil pravico do upravičenj, ki mu pripadajo. Zato je še toliko bolj narobe in nepravilno, da nekateri zunajzakonsko skupnost izkoriščajo za neupravičeno pridobivanje sredstev s strani države, zato bi prvi korak moral biti narejen k odpravi takšnega stanja. Premik bi se moral zgoditi predvsem v zavesti in glavah ljudi, poudarjati bi bilo potrebno vrednote, kot je na primer poštenost, skrb za sočloveka, vendar pa je to v današnji družbi prej iluzija kot pa resničnost.

---

¹¹ Kljub temu, da nisi sklenil zakonske zveze, te pravni sistem smatra za zakonca – v imenu zaščite šibkejšega partnerja država prisiljuje partnerja, da sta pravno vezana, čeprav to ni njuna volja.

9 LITERATURA

1. 24ur.com. 2011a. *Kresalova: S tem postajam drugorazredni državljan*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/zunajzakonski-partnerji-postajajo-drugorazredni-drzavljeni.html> (25. april 2012).
2. --- 2011b. *Kakšna bo sploh razlika?*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/kaksna-bo-sploh-razlika.html> (26. april 2012).
3. --- 2011c. *»V poslanskih glavah bo prevladal razum«*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/v-poslanskih-glavah-bo-prevladal-razum.html> (4. maj 2012).
4. Bahovec, Igor. 2005. *Skupnosti: teorije, oblike, pomeni*. Ljubljana: Sophia.
5. Cvirn, Janez. 2005. *Boj za svetu zakon: prizadevanja za reformo poročnega prava od 18. stoletja do druge svetovne vojne*. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
6. Grad, Franc in Igor Kaučič. 2003. *Ustavna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
7. Hočevar, Barbara in Anže Božič. 2011. Registracija zunajzakonske skupnosti je za večino nesprejemljiva. *Delo*, 18. maj . Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/politika/registracija-izvenzakonske-skupnosti-je-za-vecino-nesprejemljiva.html> (29. april 2012).
8. Hočevar, Barbara. 2012. Viktorija Žnidaršič Skubic: Normativna ureditev se usklajuje z življenjem. *Delo, (Sobotna priloga)*, 16. marec. Dostopno prek: <http://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/viktorija-znidarsic-skubic-normativna-ureditev-se-usklajuje-z-zivljenjem.html> (10. avgust 2012).
9. Končina Peternel, Mateja in Lovro Šturm, ur. 2002. *Komentar Ustave Republike Slovenije*. Ljubljana: Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije.
10. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2011. *Predlog Družinskega zakonika (z dne 16. junij 2011)*. Dostopno prek: http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/zakonska_zveza_in_druzinska_razmerja/druzinski_zakonik/ (12. avgust 2012).
11. --- 2012. *Direktorat za družino*. Dostopno prek: http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/ (20. julij 2012).

12. Moore, Stephen. 1995. *Sociologija: ključni pojmi in dejstva*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
13. Sedušak, Tanja. 2002. Zunajzakonska skupnost. *Finance*, 17. april. Dostopno prek: <http://www.finance.si/22285> (26. april 2012).
14. Statistični urad Republike Slovenije. 2002. *Sklenjene zakonske zveze (W05-01-02-Sl.doc)*. Dostopno prek: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:pSKNVAt188wJ:www.stat.si/doc/pub/rr816-2004/P-5/W05-01-02-SI.doc+statistika+zunajzakonskih+zvez&hl=sl&gl=si&pid=bl&srcid=ADGEESi5P35zcNOEzjEqXVY0OtUKtPQya6fGP3f6z1xM9Xwqzyq71X7AtqKP3Pxpfh-NvS_phy6IX1SF-9O_h67WbH6fsMTfrM03rxmp3DiiiH-pffs2nJ2bHGLIh-YWy3IX_04W9eKX&sig=AHIEtbTQoPuU9UqW85BKW1vo3rm5ap4W7A (28. april 2012).
15. --- 2010a. *Živorojeni otroci, Slovenija, 2010 – končni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4015 (15. avgust 2012).
16. --- 2010b. *Svetovni dan očetov 2010*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3193 (14. maj 2012).
17. --- 2012a. *Osnovni podatki o sklenitvah zakonskih zvez, Slovenija, letno*. Dostopno prek: http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05M1002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/34_Poroke/05_05M10_poroke-SL/&lang=2 (14. maj 2012).
18. --- 2012b. *Osnovni podatki o rojenih, Slovenija, letno*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/dialog/varval.asp?ma=05J1002S&ti=&path=%2E%2E%2FDatabase%2FDem%5Fsoc%2F05%5Fprebivalstvo%2F30%5FRodnost%2F05%5F05J10%5Frojeni%5FSL%2F&xu=&yp=&lang=2> (14. maj 2012).
19. *Ustava RS*. Ur. l. RS 33/91. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=28&showdoc=1> (10. marec 2011).
20. *Odločba Ustavnega sodišča RS*. UR. l. RS 55/2009. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200955&stevilka=2715> (28. julij 2012).
21. Vode, Angela. 1999. *Značaj in usoda*. (Zbrana dela Angele Vode; knj. 2). Ljubljana: Krtina.
22. *Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1)*. Ur. l. RS 106/1999. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=1999106&stevilka=4965> (3. maj 2012).

23. *Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS)*. Ur. l. RS 65/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200565&stevilka=2840> (28. julij 2012).
24. *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih* (uradno prečiščeno besedilo) (ZZZDR-UPB1). Ur. l. RS 69/2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093> (10. marec 2012).
25. Založba Kapital d.o.o. 2008. *Zunajzakonska skupnost: prednosti zunajzakonske skupnosti*. Dostopno prek: <http://www.revijakapital.com/dfs/clanki.php?idclanka=107> (31. maj 2012).
26. Zupančič, Karel. 1993. *Oris družinskega prava*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
27. --- in Barbara Novak. 2003. *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih: s predlogom sprememb in pojasnili Karla Zupančiča in Barbare Novak*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
28. Zupančič, Karel. 2004. Komentar 4. člena. V *Družinski zakonik, Predlog (posredovan Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve)*. 228-229. Ljubljana: Pravna fakulteta.
29. --- in Barbara Novak. 2008. *Predpisi o zakonski zvezi in družinskih razmerjih: s pojasnili Karla Zupančiča in Barbare Novak ter stvarnim kazalom Barbare Novak*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
30. Zupančič, Karel in Viktorija Žnidaršič Skubic. 2011. Križarski pohod proti zunajzakonski skupnosti – vihar v kozarcu vode. *Delo (Sobotna priloga)*, 4. junij.
31. Žnidaršič Skubic, Viktorija. 2007. *Zunajzakonska skupnost – nekateri (aktualni) problemi*. *Podjetje in delo* (1): 192–222.